

Biuletenio tematika ir tema

Kultūra ir kultūros politika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Rusų kalbos vaidmens kaita ir valstybinės kalbos reikalavimai Lietuvoje: tautinių mažumų ir imigracijos aspektai

Esminiai žodžiai

Lietuvių kalba, valstybinė kalba, rusų kalba, imigracija, aptarnavimo sektorius, Valstybinės kalbos įstatymas, valstybinės kalbos reikalavimai

Serija ir registracijos numeris

R-2026-7

Leidimo data

2026-10-19

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☒ Teisės aktai ☒ Politinė komunikacija
☐ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☒ Statistiniai duomenys ☐ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

1995 01 31 -
2026 08 17

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☐ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2026). *Rusų kalbos vaidmens kaita ir valstybinės kalbos reikalavimai Lietuvoje: tautinių mažumų ir imigracijos aspektai* (R-2026-7). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šioje analitinėje apžvalgoje aptariama:

- šiuo metu viešumoje diskutuojama lingvistinė problematika: rusų kalbos paplitimas, imigracijos aspektas;
- Vilniaus miesto savivaldybės atvejis, kai teikiant viešąsias paslaugas jai pavaldžiose įstaigose siekiama eliminuoti rusų kalbą;
- nuo 2026 m. sausio 1 d. įsigaliojusių Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimų įgyvendinimas;
- situacija dėl lietuvių kalbos kursų pasiūlos.

1. Įžanga

Kalbinio kraštovaizdžio kaitai įtaką daro skirtingi veiksniai, pavyzdžiui, migracija ir globalizacija, demografiniai pokyčiai, ekonominė ir socialinė terpė, technologinis vystymasis, galiausiai – konkrečios valstybės nustatytos kalbų politikos kryptys. Vienu ar kitu laikmečiu šios kalbinės aplinkos dinamikos kažkurie elementai gali dominuoti arba stebima veiksmų sąveika, kai jie koreliuoja tarpusavyje. Dėl tokių permainų keičiasi ne tik vartojamų kalbų santykis viešojoje erdvėje, bet ir visuomenės lingvistiniai įpročiai, kalbų pasirinkimas bei skirtingų kalbinių grupių tarpusavio sąveika. Tai kelia naujų uždavinių tiek šalies kalbos politikos formuotojams, tiek ją įgyvendinančioms grandims.

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Lietuvoje pastaraisiais metais svarstoma situacija dėl rusų kalbos, kuri kaip buvusios Sovietų Sąjungos palikimas dėl istorinių aplinkybių čia funkcionuoja ne vieną dešimtmetį. Dėl nuoseklaus jos atsisakymo imta intensyviau diskutuoti po 2022 m. pradžioje Rusijos pradėtų karinių veiksmų prieš Ukrainą. Be to, palaipsniui keičiantis gyventojų sudėčiai Lietuvoje, rusų kalbos vartojimas siejamas ne tik su šalies rusakalbe bendruomene, bet ir su daugiausia iš Vidurinės Azijos atvykusiais imigrantais, kuriems ši kalba neretai pasitarnauja kaip tarpinė bendravimo priemonė. Kadangi rusų kalba yra šalies agresorės informacinės įtakos įrankis, jos atžvilgiu ilgai neišvengiamos nuostatos, ir tai atsispindi valstybinės kalbos politikos formuotojų veiksmuose. Pavyzdžiui, diskutuojama apie informacijos prieinamumo mažinimą, ypač dezinformacijos ir propagandos sklaidos kontekste, švietimo sistemoje, taip pat stebima viešosios komunikacijos orientacija į valstybinės kalbos stiprinimą. Naują etapą riboti paslaugų teikimą rusų kalba žymi Vilniaus miesto mero Valdo Benkunsko siekis mažinti institucinę šios kalbos prieinamumą savivaldybės įstaigose.

Be to, nuo 2026 m. sausio 1 d. Lietuvoje įsigaliojo reikalavimas užsieniečiams, parduodantiems prekes ar teikiantiems tiesiogines paslaugas, klientus aptarnauti valstybine kalba. Praėjus pusei metų, jo įgyvendinimas vis dar kelia klausimų: viešojoje erdvėje diskutuojama dėl realaus šios nuostatos taikymo ir atsakomybės, rusų kalbos vartojimo klientų aptarnavimo srityje, taip pat lietuvių kalbos mokymosi motyvacijos ir kursų prieinamumo. Šioje apžvalgoje nagrinėjama kalbinė šalies problematika, praktiniai naujosios prievolės įgyvendinimo aspektai, kylantys sunkumai ir poveikis kalbinei situacijai, lietuvių kalbos prestižo didinimo būtinybė migracijos ir geopolitiniame kontekste. Tai tikslinga nagrinėti dviem pjūviais: (1) imigrantų kalbinės integracijos ir (2) apskritai rusų kalbos vartojimo mažinimo oficialiajame viešajame gyvenime.

2. Rusų kalba, užsieniečių integracija: kontekstas

Požiūris į rusų kalbos vartojimą viešųjų paslaugų srityje vis labiau siejamas su valstybinės kalbos prioritetu, užsieniečių integracija, Rusijos agresijos ir nacionalinio saugumo aspektais. Tarpinė bendravimo priemonė ji ne tik rusų tautybės žmonėms, bet ir imigrantams, ypač iš Vidurinės Azijos šalių. Todėl rusų kalbos vaidmens viešajame gyvenime negalima sieti vien su rusų tautine bendruomene – būtina įvertinti ir naujausius migracijos procesus bei jų poveikį kalbinei aplinkai.

Vilniaus kraštas ilgus šimtmečius buvo skirtingų politinių ir kultūrinių įtakų zona, todėl tai, kad šiame regione telkiasi gausesnės kitataučių bendruomenės, nulėmė ne viena aplinkybė, o daugybė įvairių istorinių procesų. Vis dėlto gali būti paminėti patys svarbiausi etapai, nulėmę slavų tautybių žmonių paplitimą sostinės regione. Dabartinę Vilniaus krašto tautinę sudėtį paveikė sudėtinga jo istorija, XX a. vykę politiniai pokyčiai, sienų perbraižymas, polonizacijos procesai, gyventojų perkėlimai po Antrojo pasaulinio karo ir sovietmečiu vykusios migracijos bei urbanizacijos. Taigi, didžiausias kalbines bendruomenes (o tautiniu požiūriu ypač išsiskiria Vilnius ir jo apylinkės) šiuo metu valstybėje sudaro

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

gimtakalbiai – lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai ir ukrainiečiai. Naujausiais 2026 m. statistiniais duomenimis, skaitinė šalies tautinės sudėties išraiška yra ši: lietuviai – 82,1 proc., lenkai – 6,5 proc., rusai – 4,9 proc., ukrainiečiai – 2,3 proc.¹ Pastarąjį rodiklį galima sieti su Rusijos Ukrainoje 2022 m. sukulto karo padariniais, kai ukrainiečiams prieglobstį ėmė teikti Europos valstybės. Vis dėlto jiems dėl laikinosios apsaugos statuso reikalavimas mokėti valstybinę kalbą kol kas netaikomas.

Skirtingas nuostatas greta lietuvių kalbos funkcionuojančių kalbų atžvilgiu lemia kompleksiniai veiksniai, tačiau **pastaraisiais metais daugiausia dėmesio politiniu lygmeniu sulaukia būtent rusų kalbos padėtis viešojo gyvenimo sferose**. Sovietiniu laikotarpiu ši kalba Baltijos šalyse buvo svarbiausia komunikacijos priemonė, vartota daugelyje sričių, o atkūrus valstybių nepriklausomybę ji įgijo tautinės mažumos kalbos statusą. Nors rusų kalba jau po 1990 m. bent iš dalies pradėta sieti su okupacine Lietuvos praeitimi, paskutiniaisiais metais, ypač prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą, **rusų kalbos vartosenos ribojimo klausimai tapo aktualesni – jie vis dažniau nagrinėjami valstybinės kalbos politikos, integracijos ir nacionalinio saugumo kontekste**.

Iki šiol jau padaryti kai kurie konkretūs žingsniai **stiprinant lietuvių kalbos funkcijas viešosiose srityse**, o rusų kalbos reikšmę nuosekliai mažinant. Pavyzdžiui, itin ryškūs įgyvendinti ir vis dar įgyvendinami **pokyčiai stebimi švietimo sistemoje**. Konkrečiai kalbant, 2024 m. pabaigoje praneša, kad nuo 2025 m., pirmiausia siekiant įgyvendinti vieną iš ilgalaikių valstybės tikslų – atsakyti rusų kalbos pamokų Lietuvos mokyklose ir skatinti kitų Europos Sąjungos (ES) kalbų mokymą, Lietuvoje nebebus organizuojama rusų kalbos olimpiada², o nuo šių metų rugsėjo tautinių mažumų ugdymo įstaigose steigiama daugiau klasių ir grupių lietuvių kalba³. Prieš kelerius metus rusų kaip antroji užsienio kalba bendrojo lavinimo mokyklose imta eliminuoti.

Kita aplinkybė, lėmusi rusų kalbos įsigalėjimą, – migracijos faktorius. Vilniaus savivaldybės tarybos sprendimu nuo **2026 m. pradžios ne iš ES valstybių atvykusių užsieniečių vaikai bus mokomi tik lietuviškai paslaugas teikiančiose ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pakopų įstaigose, o ne tarp jų anksčiau populiariose rusiškose klasėse**.⁴ Švietimo įstatymo pataisos buvo pristatytos šių metų rudenį. Projekte numatoma palaipsniui stiprinti lietuvių kalbos vartojimą tautinių mažumų ugdyme – nuo lietuvių kalbos įtvirtinimo ikimokykliniu ir priešmokykliniu lygmeniu nuo 2028 rugsėjo 1 d. iki visų dalykų, išskyrus gimtąją kalbą, mokymo lietuviškai nuo 2030 m. Dėl saistomos sutarties su ES nare Lenkija lenkų kalbos

¹ Oficialiosios statistikos portalas. (2026). Nuolatiniai gyventojai pagal tautybę metų pradžioje, procentais. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=e31753a4-2533-4a33-9381-84bc8b942096#/>

² Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2024 m. gruodžio 3 d.). Šiais mokslo metais nebebus organizuojama mokinių rusų kalbos olimpiada. Prieiga per internetą: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/siais-mokslo-metais-nebebus-organizuojama-mokiniu-rusu-kalbos-olimpiada/>

³ Vilniaus miesto savivaldybė. (2026 m. birželio 11 d.). Kad visi Vilniaus vaikai kalbėtų drąsiai lietuviškai: tautinių mažumų mokyklose daugėja klasių lietuvių kalba, startuoja projektas „Kalbų draugai“. Prieiga per internetą: <https://vilnius.lt/naujienos/kad-visi-vilniaus-vaikai-kalbetu-drasi-lietuviskai-tautiniu-mazumu-mokyklose-daugeja-klasiu-lietuviu-kalba-startuoja-projektas-kalbu-draugai>

⁴ Ambrazaitytė, K. (2026 m. sausio 28 d.). Vilnius pritarė siūlymui dėl iš užsienio atvykusių pradinukų mokymo. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2820346/vilnius-pritare-siulymui-del-is-uzsienio-atvykusių-pradinuku-mokymo?srltid=AfmBOooSux8gfCU2qp4TMII9zVEmWKI2oj7inXnysU_NA6n-sQFUSWyK

šie pakeitimai neapima.⁵ Apie pokyčius aukštesnėse švietimo grandyse kol kas politinėje darbotvarkėje plačiau nediskutuojama.

Rusų kalbos įtakos mažinimas Lietuvoje nepasiriboja vien iniciatyvomis švietime. Stebimi itin ambicingi siekiai ir stipresnis **Vilniaus miesto savivaldos vaidmuo įgyvendinant lietuvių kalbos vartojimo plėtros uždavinius**. 2026 m. pavasarį savivaldybė, atsižvelgdama į čia gyvenančių kitakalbių, daugiausia slavų, populiaciją ir didėjančius migracijos srautus sostinėje, situacijai (įskaitant lingvistinę padėtį) kontroliuoti parengė **strateginį dokumentą - „Vilniaus miesto savivaldybės užsienio kilmės gyventojų integracijos vykdymo 2026–2028 metų veiksmų planą“**. Jame, be kitų numatytų rezultatų, suformuluoti su kalbine integracija siejami svarbiausi tikslai: valstybinės kalbos mokymasis ir visuomeninė įtaka. Kintant miesto kalbiniam kraštovaizdžiui, akcentuojamos kompleksinės integracijos priemonės, pavyzdžiui, priimančiosios šalies kalbos mokėjimas traktuojamas kaip viena iš esminių sėkmingos adaptacijos sudėtinųjų dalių: „Nors Vilnius visada pasižymėjo kultūrine įvairove, tokio didelio gyventojų skaičiaus iš Vakarų ir Vidurinės Azijos bei posovietinių šalių skaičiaus iki šiol nebuvo.“⁶ Numatyta, kad daugiausia **pastangų bus skirta lietuvių kalbos mokymosi galimybių plėtrai, taip pat reikalaujama, kad leidimai gyventi Lietuvoje užsieniečiams būtų pratęjami atsižvelgiant į jų motyvą mokytis valstybinę kalbą**.⁷

Siekiama mažinti rusų kalbos vartojimą viešojoje erdvėje, šį procesą siejant ne tik su Lietuvoje gyvenančiomis slavų bendruomenėmis, bet ir su rusiškai kalbančiais imigrantais iš įvairių šalių. Kartu stiprinamas lietuvių kalbos, pagrindinės viešojo gyvenimo komunikacijos ir integracijos priemonės, vaidmuo. Tuo tikslu įvairiais lygmenimis jau priimti ir dar tik planuojami svarbūs pokyčiai.

3. Rusų kalba Vilniaus miesto savivaldybės institucijose

2026 m. Vilniaus savivaldybės retorika dėl valstybinės kalbos funkcijų viešojoje erdvėje ėmė griežtėti. Miesto administracijos informacinėje raidoje imtas formuluoti principingas planas **savivaldybės institucijose, teikiant viešąsias paslaugas, visiškai atsisakyti rusų kalbos**. Šiuo sprendimu siekiama mažinti institucinį rusų kalbos prieinamumą.

Pastaruoju metu sostinėje lingvistinė integracija ypač akcentuojama imigracijos iš Vidurinės Azijos šalių kontekste. Remiantis viešaisiais duomenimis, **80 proc. visų Vilniuje gyvenančių užsieniečių visuomeninėje erdvėje komunikuoja rusiškai**. Balandžio mėnesį šiuo klausimu miesto mero

⁵ Murauskaitė, A. (2026 m. rugsėjo 9 d.). Kasčiūnas pateikė siūlymą, kada ir kaip mokyklose nebeliktų ugdymo rusų kalba. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/3047114/kasciunas-pateike-siulyma-kada-ir-kaip-mokyklose-nebeliku-ugdymo-rusu-kalba?srsId=AU7gw4X4FRa9CavIAPe11MbABWXclqnUGIf4U7d4YGeU1EaXE0LmgC6h>

⁶ Vilniaus miesto savivaldybės taryba. (2026 m. kovo 18 d.). Vilniaus miesto savivaldybės užsienio kilmės gyventojų integracijos vykdymo 2026–2028 metų veiksmų planas (sprendimo Nr. 1-1731 priedas). Prieiga per internetą: <https://aktai.vilnius.lt/document/30443021?version=1>

⁷ Vilniaus miesto savivaldybė. (2026 m. balandžio 2 d.). Vilnius imasi spręsti užsieniečių integracijos iššūkius: stiprina lietuvių kalbos mokymąsi, ragina griežtinti leidimų pratęsimo tvarką. Prieiga per internetą: <https://vilnius.lt/naujienos/vilnius-imasi-spresti-uzsienieciu-integracijos-issukius-stiprina-lietuviu-kalbos-mokymasi-ragina-grieztinti-leidimu-pratesimo-tvarka>

Benkunsko surengtoje spaudos konferencijoje teigta, kad **sparčiai didėjantis užsieniečių skaičius Vilniuje ir čia gyvenanti didelė rusakalbių dalis lemia, jog viešojoje erdvėje vis dažniau girdima rusų, o ne lietuvių kalba.** Sostinės vadovas ragina griežtinti imigracijos reguliavimą, įtvirtinti lietuvių kalbos mokėjimo reikalavimą, kai pratęsimas laikinas leidimas gyventi ir dirbti šalyje, taip pat stiprinti užsieniečių integraciją per kalbą. Didžiausią **rūpestį kelia ne ES piliečiai ar karo pabėgėliai, kaip būtų galima manyti, o atvykstantieji iš Viduriniųjų Rytų šalių,** kurių skaičiai tolygiai auga. Tuo tikslu savivaldybė savo iniciatyva pati plėsi lietuvių kalbos mokymosi galimybes ir mažins rusų kalbos vartojimą jos įstaigose, švietimo bei paslaugų srityse. „Jeigu su jais (užsieniečiais – „Delfi“) nebus dirbama ir tas kiekis didės, mes turėsime tokias problemas, kaip turi Berlynas, Stokholmas, Londonas. Vadinasi, [bus] augantis nusikalstamumas, formuojami getai, atsirandanti tam tikra socialinė atskirtis, izoliacija, galiausiai, elementarus dalykas – švara ir tvarka gatvėse ir visos kitos socialinės bėdos, kurios, matom, Vakarų Europos miestuose akivaizdžiai egzistuoja“, – taip, besiremdamas Vakarų šalių sostinių, didžiųjų miestų pavyzdžiais, Vilniuje bręstančias problemas vertino Benkuskas.⁸

Galiausiai **atkreiptas dėmesys į teisinio reguliavimo spragas** – turintiesiems laikinus leidimus gyventi Lietuvoje nėra griežtesnių reikalavimų atitinkamu lygiu mokėti šalies kalbą. Vilniaus oficialiosios valdžios komunikacijoje išryškėja tikslas **ne tik skatinti lietuvių kalbos mokymąsi, bet kad ši prievolė būtų susieta ir su užsieniečių integracijos procesu.** Kol konkretesni reikalavimai valstybės lygmeniu nepriimti, savivaldybė numato savarankiškai plėsti kalbos mokymosi galimybes, kartu stiprinti lietuvių kalbos vartojimą švietimo ir savivaldybės įmonių srityse.⁹ Kita vertus, situacija dėl aptarnavimo srityje jau galiojančių A1–A2 kalbos reikalavimų realizavimo rodo, kad **vien teisinio reguliavimo nepakanka – jo įgyvendinimą sunkina kontrolės stoka.**

2026 m. rugpjūčio 4 d. **Vilniaus savivaldybė pranešė pradėjusi įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama stiprinti lietuvių kalbos vartojimą viešųjų paslaugų erdvėje, o komunikavimo rusų kalba apimtis mažinti.** Institucijos interneto svetainėje ir jos įmonių klientų valdymo sistemoje panaikinta aptarnavimo šia kalba galimybė, taip pat nuspręsta nebepriimti ja pateiktų prašymų ir skundų. Šia ar kitomis ne ES kalbomis klientai gali būti informuojami tik žodžiu ar nukreipiami aptarnauti jas mokantiems darbuotojams. Kartu savivaldybė teigia plečianti lietuvių kalbos mokymosi galimybes užsieniečiams. Kalbos politikos pokyčiai dar intensyviau taikomi ir švietimo srityje – mažinamas grupių rusų kalba skaičius darželiuose, o ne ES piliečių vaikų pradinis ugdymas organizuojamas lietuvių kalba.¹⁰ Savivaldos institucijos veiksmai signalizuoja apie poslinkį link konkrečių administracinių sprendimų, ribojančių daugiakalbį paslaugų teikimo modelį ir prioritetu jos paslaugų srityje laikant valstybinę kalbą. Greta formuluojamas ir griežtesnio teisinio reguliavimo siekis.

⁸ Jurčenkaitė, I. (2026 m. balandžio 2 d.). Vilniuje nebesigirdi lietuvių kalbos: meras paaiškino, kodėl. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/naujienos/lietuvoje/vilniuje-nebesigirdi-lietuviu-kalbos-meras-paaiskino-kodel-120231972>

⁹ Ten pat.

¹⁰ Vilniaus miesto savivaldybė. (2026 m. rugpjūčio 4 d.). Vilnius keičia aptarnavimo tvarką: rusų kalbos – mažiau. Prieiga per internetą: <https://vilnius.lt/naujienos/vilnius-keicia-aptarnavimo-tvarka-rusu-kalbos-maziau>

Vienašališkas kalbos politikos Vilniuje kreipimas konservatyvesne kryptimi įvairiose visuomenės grupėse sukėlė nemažai prieštarių ir tapo politinės polemikos priežastimi. Benkunsko pozicija vertinta nevienareikšmiškai. Nors kritikuota kaip susijusi su priešrinkiminiais politiniais interesais, kai kuriuose politiniuose sluoksniuose sulaukė palankumo. **Politinio diskurso poliarizacija rusų kalbos klausimu** geriausiai atsiskleidžia aukščiausių šalies pareigūnų komunikacijoje. Lietuvos prezidentas **Gitanas Nausėda Vilniaus sprendimą mažinti rusų kalbos vartojimą viešojoje terpėje palaiko**: valstybėje gyvenantys žmonės turi prisitaikyti prie jos santvarkos, o ne atvirksčiai. Šalies vadovas mano, kad nepriklausoma valstybė gali nustatyti tam tikras sąlygas, skatinančias jos valstybinės kalbos mokėjimą, taigi iš esmės jis palaiko Vilniaus savivaldybės numatytus rusų kalbos vartojimo ribojimus viešųjų paslaugų ir švietimo sferose.¹¹ Teigiamai Vilniaus mero iniciatyvą įvertino ir Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų lyderis **Laurynas Kasčiūnas, akcentavęs valstybinės kalbos pozicijų stiprinimo svarbą ir pagarbą jai**.¹² Vidaus reikalų ministras **Martynas Katelinas taip pat pasisako už lietuvių kalbos prioritetą**, rusų kalbos vartojimo paslaugų sektoriuje mažinimą ir griežtesnių integracijos bei kalbos mokėjimo reikalavimų poreikį.¹³

Atsargiau apie šį užmojį kalbėjo šalies ministras pirmininkas **Mindaugas Sinkevičius**. Jo nuomone, **atsakymas nėra vienareikšmiškas**, nes vienaip vertinami rusų kalba komunikuojantys ukrainiečiai ar pabėgėliai nuo Baltarusijos režimo, kitaip – Maskvai prijaunčiantys rusai ir imigrantai iš besivystančių šalių. Kita vertus, Vyriausybės vadovas kėlė klausimą, kokios iš tikrųjų gali būti šios iniciatyvos priežastys ir kokios tikėtinos pasekmės laukytų.¹⁴ Tarpinės laikysenos šiuo klausimu besilaikančiai grupei galima priskirti ir **Lietuvos Respublikos Seimo pirmininką Juozą Oleką**, kurio teigimu, oficialiajame gyvenime turi būti vartojama lietuvių kalba, bet pirmiausia reikėtų plėsti galimybes jai išmokti. Kitas dalykas, priimant atvykstančius ukrainiečius ir baltarusius būtina rasti kompromisą – galbūt įdėmiau pažvelgti į jų kalbinius poreikius.¹⁵

Vilniaus savivaldos lygmeniu diskutuojamiems kalbiniams **pokyčiams nepritaria kai kurių valstybės įmonių atstovai**. Miesto savivaldybei nusprendus mažinti rusų kalbos apimtį, Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI) ir „Sodra“ tokio žingsnio kol kas neplanuoja. Abi institucijos teigia siekiančios užtikrinti paslaugų prieinamumą ir klientus aptarnaus tomis kalbomis, kaip anksčiau. VMI nurodo, kad 2026 m. iki liepos mėnesio telefonu kreipėsi apie 44 tūkst. rusakalbių klientų. Tai aktualu ne tik užsieniečiams, bet ir pagyvenusiems kitakalbiams sostinės gyventojams. **Kai kuriose valstybinėse medicinos įstaigose laikomasi lankstumo principo**: „Esminis momentas yra registracija. Turime pacientus paskirstyti –

¹¹ Kraujelytė, M. (2026 m. rugpjūčio 17 d.). Nausėda apie rusų kalbos atsisakymą: galime nustatyti tam tikras sąlygas. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/naujienos/politika/nauseda-apie-rusu-kalbos-atsisakyma-galime-nustatyti-tam-tikras-salygas-120291229>

¹² Zverko, N. (2026 m. rugpjūčio 11 d.). Integracija ar politinis gestas? Vilniuje – ginčas dėl rusų kalbos. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/3018230/integracija-ar-politinis-gestas-vilniuje-gincas-del-rusu-kalbos>

¹³ Petrakova, L. (2026 m. rugpjūčio 10 d.). M. Katelinas ragina griežtinti kalbos reikalavimus: rusų kalbos Lietuvos gatvėse padaugėjo. Prieiga per internetą: <https://www.etaplus.lt/verslas/mokslas/m-katelinas-ragina-grieztinti-kalbos-reikalavimus-rusu-kalbos-lietuvas-gatvese-padaugejo/405917>

¹⁴ Ambrazaitytė, K. (2026 m. rugpjūčio 5 d.). Mindaugas Sinkevičius: atsisakant paslaugų rusų kalba, reikia įvertinti, kokias grupes tai paveiks. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/mindaugas-sinkevicius-atsisakant-paslaugu-rusu-kalba-reikia-ivertinti-kokias-grupes-tai-paveiks-56-2737748>

¹⁵ Andrijauskas, D. (2026 m. rugpjūčio 12 d.). Olekas sureagavo į Vilniaus sprendimą dėl rusų kalbos. Prieiga per internetą: <https://madeinvilnius.lt/naujienos/miestas/olekas-sureagavo-i-vilniaus-sprendima-del-rusu-kalbos/>

žinome, kokiomis kalbomis kalba mūsų darbuotojai, kokiomis jie sutinka aptarnauti pacientus, ir pagal tai skirstome pacientus“, – praneša VšĮ Šeškinės poliklinika.¹⁶

Formuluotina įžvalga, kad bendra pozicija dėl rusų kalbos vaidmens dar nesusiformavo. Vilniaus savivaldybė ir dalis aukščiausių valstybės pareigūnų akcentuoja lietuvių kalbos prioritetinę reikšmę ir būtinybę mažinti rusų kalbos vartojimą, o kitos institucijos, politikai liberalesnį požiūrį grindžia paslaugų prieinamumo ir praktiniais klientų aptarnavimo argumentais. Trečiuoju atveju, kai siūloma atsižvelgti į konkrečią situaciją, nusveria pragmatizmas. Tiek institucijų, tiek pareigūnų pozicijų išsiskyrimas atskleidžia esant įtampų tarp siekio stiprinti valstybinės kalbos vartojimą ir poreikio užtikrinti viešųjų paslaugų prieinamumą skirtingomis kalbomis.

4. Valstybinės kalbos įstatymo teisinio reguliavimo pokyčiai

Nepaisant diskusijų ir nuogąstavimų, Vilniaus miesto savivaldybės sprendimas mažinti rusų kalbos vartojimą viešųjų paslaugų srityje nėra atsietas nuo sisteminių pokyčių ir valstybinių lygmeniu. 2026 m. įsigalioję reikalavimai aptarnavimo srityje lietuvių kalbą įtvirtino kaip pagrindinę bendravimo su klientais kalbą, o šį poslinkį galima traktuoti kaip teisinį pagrindą nuosekliau stiprinti valstybinės kalbos vartojimą viešajame gyvenime. Aktualu, kiek veiksmingai šie reikalavimai įgyvendinami praktikoje.

Kalba yra vienas svarbiausių užsieniečių integracijos įrankių, sudarantis prielaidas visuomeniniame gyvenime dalyvauti pilnavertiškai: savarankiškai naudotis viešosiomis paslaugomis, dalyvauti švietimo ir darbo rinkoje bei užmegzti socialinius ryšius su vietos gyventojais ir pan. Todėl **lietuvių kalbos mokėjimas** vertinamas ne tik kaip formalus reikalavimas, bet ir pozityvi **ilgalaikės integracijos** politikos dalis, mažinanti socialinę atskirtį ir didinanti užsieniečių įtrauktį. Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimai žymi perėjimą nuo politinių deklaracijų ir lietuvių kalbos vartojimo skatinimo aptarnavimo srityje prie konkrečių teisinio reguliavimo priemonių.

Lietuvoje daugėjant dirbančiųjų iš Vidurinės Azijos šalių, kurie neretai paslaugas teikia rusų (dar anglų) kalbomis, jau prieš kelerius metus į politinę darbotvarkę įstatymų leidėjai pradėjo įtraukti svarstymus dėl lietuvių kalbos mokėjimo reikalavimo kontaktines paslaugas teikiantiems užsienio valstybių piliečiams. 2024 m. pavasarį Seimo narė Dalia Asanavičiūtė-Gružauskienė su grupe parlamentarų įregistravo **Valstybinės kalbos įstatymo pataisas, kuriomis siekta teisiškai reglamentuoti gyventojų aptarnavimą lietuvių kalba** – bent baziniu lygiu. (Įstatymo kontrolę vykdo Valstybinė kalbos inspekcija (VKI) prie Kultūros ministerijos.) Numatyti pakeitimai pavežėjams, pardavėjams, grožio specialistams ir kitiems asmenims, teikiantiems kontaktines paslaugas. Šiuos reikalavimus pradėti taikyti planuota nuo 2025 m. pradžios. Itin akcentuota darbdavio atsakomybė – jis turėtų pasirūpinti galimybe mokytis kalbos,

¹⁶ Valiauskaitė, A. (2026 m. rugpjūčio 5 d.). Vilniui mažinant rusų kalbos vartojimą, „Sodra“ bei VMI ir toliau aptarnaus rusiškai. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/3012359/vilniui-mazinant-rusu-kalbos-vartojima-sodra-bei-vmi-ir-toliau-aptarnaus-rusiskai>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

todėl buvo inicijuotos kai kurios mokestinės lengvatos.¹⁷ **Svarstoma prievolė sulaukė ne tik pritarimo, bet ir pasipriešinimo, ypač iš verslo atstovų.** Vis dėlto, nepaisant pastarųjų nepasitenkinimo, įstatymo pataisa priimta 2024 m. rudenį, o jos įsigaliojimo pradžia laikoma 2026 m. sausio 1 d. VKI tuomet supažindino su numatyta paslaugų tiekėjų užsieniečių tikrinimo dviem būdais tvarka: planiniu ir pagal skundus.¹⁸

Etapą, kai nuo politinės retorikos dėl Lietuvos piliečių teisės paslaugas gauti oficialiąja šalies kalba pereinama prie teisėtvarkos normomis grindžiamų principų, žymi Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimai. Jo 7¹ straipsnyje **suformuluota ši nuostata dėl užsieniečių lietuvių kalbos mokėjimo:** „Lietuvos Respublikoje parduodantys prekes ir (ar) paslaugas teikiantys juridiniai ir fiziniai asmenys, kitos organizacijos ir jų padaliniai, išskyrus Lietuvos Respublikoje laikinai prekes parduodančius fizinius asmenis ir fizinius asmenis, kurie prekių pardavimo veikla nesiverčia nuolat, užtikrina tiesioginį gyventojų aptarnavimą valstybine kalba Vyriausybės nustatytu lietuvių kalbos mokėjimo lygiu. Išimtys gali būti taikomos Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme numatytais atvejais, kai reikalavimas mokėti valstybinę kalbą laikomas nepagrįstu teisės dirbti ribojimu.“¹⁹ Taigi oficialiai įtvirtinta, kad atitinkamas lietuvių kalbos mokėjimo lygis privalomas tiesiogiai bendraujant su klientais, o išimtis taikoma nebent trumpalaikių paslaugų atvejais, pavyzdžiui, mugių prekeiviams.

Nuo pataisų įsigaliojimo praėjo daugiau nei pusė metų. Nepaisant deklaratyvių valdžios ketinimų ir pažadų, **tikrovėje susiduriama su atotrūkiu tarp įstatyme įtvirtintų nuostatų ir jų praktinio įgyvendinimo - gyventojų aptarnavimas valstybine kalba ne visada užtikrinamas, o kontrolės mechanizmai kol kas nėra pakankamai veiksmingi.** Įsigaliojus reikalavimui klientus aptarnauti valstybine kalba, išryškėjo jo įgyvendinimo spragos, pavyzdžiui, pavežėjai, siekdami apeiti reikalavimą, nurodo esantys kurčėnyliai.²⁰ Ir apskritai fiksuojama nemažai atvejų, kai mokytis lietuvių kalbą ir aptarnauti ją piktybiškai vengiama. Ne išimtis ir verslas, vis dar atsainiai žiūrintis į tai, kad sąlygos žemesnės kvalifikacijos darbuotojams mokytis valstybinės kalbos būtų įtrauktos į įmonių vidaus politiką, nors tai turėtų būti ne pasirinkimas, o būtinybė, jei imigrantas siekia gyventi šalyje. Lingvistinius reikalavimus laikant pertekliniais, ilgainiui gali kilti ir tam tikrų teisinių rizikų.²¹

Į Valstybinę kalbos inspekciją, atsakingą už valstybinės kalbos vartojimo kontrolę, **periodiškai kreipiasi klientai, beskundžiantys, kad paslaugų teikėjai neužtikrina aptarnavimo lietuvių kalba.** Įgyvendinus

¹⁷ Bieliavskas, J. (2024 m. balandžio 24 d.). Įstatymo pataisomis siūlo įpareigoti aptarnauti klientus lietuvių kalba. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2258087/istatymo-pataisomis-siulo-ipareigoti-aptarnauti-klientus-lietuviu-kalba?srsltid=AfmBOooU5XiYhFLFXtoc9NFtLlVCVpOCjU6RA08eOVwUPnFVLAqr3H95>

¹⁸ Ambrazaitė, K. (2025 m. gruodžio 29 d.). Kalbos inspekcija: užsieniečių lietuvių kalbos patikrinimai bus planiniai ir pagal skundus. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2790049/kalbos-inspekcija-uzsienieciu-lietuviu-kalbos-patikrinimai-bus-planiniai-ir-pagal-skundus?utm_medium=Social&utm_campaign=echo&utm_source=Facebook#Echobox=1766992636

¹⁹ Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymas. Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 31 d. priimtas įstatymas Nr. I-779. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0B0253BB424C/asr>

²⁰ Seimo narės D. Asanavičiūtės pranešimas: dėl bazinio lietuvių kalbos mokėjimo spragų Seimo nariai kreipsis į Vyriausybę ir VMI. (2026 m. sausio 21 d.). Prieiga per internetą: <https://sc.bns.lt/view/item/seimo-nares-d-asanaviciutes-pranesimas-del-bazinio-lietuviu-kalbos-mokejimo-spragu-seimo-nariai-kreipsis-i-vyriausybe-ir-vmi-522607>

²¹ Lietuvių kalbos mokėjimo reikalavimai užsieniečiams: ką turi įsivertinti darbdaviai? (2026 m. balandžio 10 d.). Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/darbas/lietuviu-kalbos-mokejimo-reikalavimai-uzsienieciams-ka-turi-isivertinti-darbdaviai-1740-2659558>

naująjį reguliavimą tokių skundų skaičius tik išaugo. (VKI svetainėje teikiama informacija apie gautus skundus, taip pat administracinių nuobaudų taikymą dėl valstybinės kalbos, vis dėlto **aiškumo, kaip nagrinėjami nustatyti pažeidimai, kokių veiksmų, be įspėjimo, imamasi ir kaip užtikrinamas neatitikties pašalinimas, trūksta.**)

Nepakankamai veiksmingai funkcionuojant nustatyta tvarka, parlamentarai ir kalbos priežiūros atstovai svarsto **papildomus prevencinius sugriežtinimus**, pavyzdžiui, individualios veiklos ir verslo liudijimų registravimą susieti su galiojančiu kalbos mokėjimo pažymėjimu.²² Savo ruožtu vidaus reikalų ministras Katelinas problemą mato platesniame kontekste. Rusų kalbos vartojimo viešumoje mažinimą jis sieja ne tik su aptarnavimo kultūra, bet apskritai ir su siekiu, kad į Lietuvą atvykstantys žmonės per tam skirtą terminą jos kalbą išmokytų nustatytu lygiu.²³

Apibendrinant, Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimu siekta sustiprinti šalies kalbos vartojimą paslaugų sferoje ir užtikrinti gyventojų teisę būti aptarnaujamiems lietuvių kalba. Vis dėlto pirmieji mėnesiai, kai prievolė taikoma, parodė, kad vien teisinio įpareigojimo nepakanka. Praktikoje vis dar pasitaiko atvejų, kai paslaugos teikėjai arba nesilaiko įstatymo, arba bando jį apeiti. Tad šiuo metu pagrindinis iššūkis – ne tiek teisinis reguliavimas, o efektyvus jo įgyvendinimas ir atidesnė kontrolė.

5. Kalbos mokymasis: prievolė, galimybės ir problemos

Aptarus politiniame diskurse dėl valstybinės kalbos mokėjimo išryškinamą problematiką, tikslinga pažvelgti į kitą šio klausimo pusę – kokios realios galimybės užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos yra sudaromos ir ar jos atitinka augantį valstybės kalbos mokėjimo poreikį. Sėkmingas šia kryptimi formuojamos kalbos politikos įgyvendinimas itin priklauso nuo mokymų pasiūlos tinklo, finansinio prieinamumo ir į skirtingus poreikius orientuotų mokymosi galimybių.

2026 m. pradžioje publikuotame Valstybinės kalbos inspekcijos pranešime akcentuojama, kad įstatyme atsiradusi nuostata yra papildanti, nes jame jau seniai įtvirtintas šalies kalbos mokėjimo reikalavimas aptarnavimo srityje. Greta vardijami **aukštosiose Lietuvos mokyklose organizuojami kursai**²⁴:

- **Vilniaus universiteto Lituanistinių studijų katedroje** reklamuojamos įvairaus intensyvumo ir lygio pamokos: semestro studijos, intensyvūs žiemos, vakariniai, laisvųjų klausytojų kursai. Atitinkamai skiriasi mokymosi valandų skaičius, sudėtingumas, organizavimo pobūdis, mokymosi lygis.
- **Kauno technologijų universiteto Užsienio kalbų centras** siūlo mokymus pradedantiesiems ir pažengusiems užsieniečiams, siekiantiems skirtingų mokymosi tikslų.

²² Žr. 18 šaltinį.

²³ Petrakova, L. (2026 m. rugpjūčio 10 d.). Ministras: reikia griežtinti lietuvių kalbos mokėjimo reikalavimus užsieniečiams. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/3017271/ministras-reikia-grieztinti-lietuviu-kalbos-mokejimo-reikalavimus-uzsienieciams?srsltid=AfmBOor3ipFZucW7mWJ_A5OtnWolswK95ayH7DmNxc9HilJ3IKfme0U

²⁴ Valstybinės kalbos inspekcija. (2026 m. sausio 15 d.). Informacija apie universitetų organizuojamus lietuvių kalbos kursus. Prieiga per internetą: <https://vki.lrv.lt/lt/naujienos/informacija-apie-lietuviu-kalbos-kursus/?lang=fr>

- **Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultetas** organizuoja kontaktinius ir nuotolinius įvairaus lygio kursus, trunkančius kelis mėnesius. Nurodyta, kad jie yra mokami.
- **Klaipėdos universiteto Lituanistikos ir užsienio kalbų centro** kursai vykdomi lanksčiai ir skirti įvairaus lygio mokiniams. Ypač akcentuojama, kad jie orientuojami į praktinį lietuvių kalbos vartojimą ir pasirengimą valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų egzaminams.
- **Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto Kalbų centras** metų pradžioje siūlė mokamus lietuvių kalbos A1 ir A2 lygių kursus užsieniečiams.²⁵

Ankstesnių metų duomenimis, **Užimtumo tarnyboje** valstybinės kalbos galėjo mokytis bedarbio statusą turintys ES, Europos laisvosios prekybos asociacijos šalių piliečiai ir jų šeimos nariai bei leidimą gyventi Lietuvoje turintys trečiųjų šalių piliečiai, išskyrus nedarbingo amžiaus asmenis. Atsižvelgiant į finansavimo galimybes, prioritetas teiktas pageidaujantiems sudaryti trišalę sutartį bedarbiams, o kandidatai vertinti individualiai pagal jų poreikius, galimybes ir profesinius tikslus.²⁶ Dar viena mokymų alternatyva – **privačios kalbų mokyklos**, Lietuvoje gana plačiu mastu siūlančios lietuvių kalbos kursus užsieniečiams – nuo A1 iki aukštesnių lygių, grupėse arba individualiai, gyvai ir nuotoliniu būdu. Šiuo atveju aktualus finansinis aspektas, nes privati pasiūla neužtikrina vienodų galimybių skirtingoms užsieniečių grupėms. Esama ir kitų – epizodiškai ar dažniau – teikiančių šias paslaugas subjektų, pavyzdžiui, **Priėmimo ir integracijos agentūra**. Pažymėtina, kad daugelis institucijų dažniausiai naudojasi išvardytų aukštųjų mokyklų paslaugomis.

Pasiūlą papildė ir **Vilniaus miesto savivaldybės iniciatyvos „Aš kalbu“** interneto svetainėje skelbiamos mokymosi galimybės. Čia siūlomi tiek mokami, tiek nemokami lietuvių kalbos kursai skirtingų poreikių tikslinei auditorijai. Pavyzdžiui, vienuose laukiama ukrainiečių, likusiuose – kitų šalių piliečių ar pan. Kaip paslaugų centrai minimos Vilniaus mokyklos, Vytauto Didžiojo universiteto Vilniuje rengiami mokymai. Novatoriškesni formatai – kalbos klubai ar susitikimas su vietiniu gyventoju. Pastaruosiuose greta praktinių pamokų siekiama sukurti natūralaus bendravimo aplinką ir įgytas žinias įvairiose situacijose taikyti praktiškai. Šiuo metu nurodyta, kad dalyvių skaičius ribotas ir į beveik visus artimiausius mokymus registracija pasibaigusi.²⁷

Kalbos mokėjimo reikalavimo griežtinimas neišvengiamai kelia klausimą ne tik apie užsieniečių pareigas, bet ir apie valstybės bei savivaldybių atsakomybę užtikrinti realiai prieinamas kalbos mokymosi galimybes. Pavyzdžiui, nepaisant Vilniaus savivaldybės pozityvios retorikos dėl suteikimų galimybių mokytis šalies valstybinę kalbą, realybė rodo, kad vien deklaruojamo prieinamumo nepakanka. Poreikis išaugo priėmus Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimą, tačiau, priklausomai nuo užsieniečiams suteikto teisinio statuso, nebūtinai prieinamos finansuojamos paslaugos. Kalbėdamas apie situaciją sostinėje, Benkuskas atkreipia dėmesį, kad **nemokamuose kursuose, deja, vietos visiems neužteks**, tai

²⁵ Kauno kolegija. (2026 m. sausio 7 d.). Lietuvių kalbos kursai užsieniečiams. Prieiga per internetą: <https://kaunokolegija.lt/naujienos/lietuviu-kalbos-kursai-uzsienieciams-2/>

²⁶ Žr. 22 šaltinį.

²⁷ Vilniaus miesto savivaldybė. (n. d.). Vilnius kviečia mokytis. Prieiga per internetą: <https://vilnius.lt/as-kalbu>

priklausys nuo ES fondų finansavimo, vis dėlto greta bus siūlomas ir mokamas švietimas.²⁸ Todėl tikėtina, kad Lietuvoje daugės imigrantų, kuriems lietuvių kalbos mokymasis taps sunkiai prieinamas.

Nacionaliniu mastu Kultūros ministerija, bendradarbiaudama su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, ES lėšomis pagal Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo 2021–2027 m. programą numato didinti lietuvių kalbos kursų prieinamumą. Tuo tikslu šiemet **inicijuota nauja interneto platforma – bendra integracijos ekosistema. 2026–2028 m. planuojama organizuoti A1–B2 lygių lietuvių kalbos kursus ne mažiau kaip 6,3 tūkst. piliečių iš besivystančių šalių.** Informacija bus naudinga ir kitiems, pavyzdžiui, iš užsienio grįžtantiems lietuviams.²⁹ Apie projekto įgyvendinimo terminus detalios informacijos nepateikiama, tad kol kas mokymosi pasiūla išlieka išskaidyta tarp skirtingų institucijų ir finansavimo šaltinių.

Programos „Kurk Lietuvai“ 2026 m. pradžioje įgyvendinto projekto „Veiksmingos kalbinės ir sociokultūrinės integracijos užsieniečiams sistemos kūrimas“ metu konstatuota, kad Lietuvoje **užsieniečių kalbinės ir sociokultūrinės integracijos bei valstybinės kalbos vartojimo kontrolės procese dalyvauja įvairios ministerijos, institucijos ir organizacijos, tačiau jų veikla nėra koordinuojama vieno subjekto.** Pagal funkcijų pobūdį ir pavaldumą jos dokumente suskirstytos į nacionalinio, pavaldžių institucijų ir veiklos įgyvendinimo lygmenis. Be to, išryškinti šie probleminiai aspektai: **ne visos lietuvių kalbos egzamino vietos užimamos, trūksta kiekybinių duomenų apie besimokančiuosius, perėjimą į aukštesnį kalbos mokėjimo lygį** ir pan.³⁰

Kitas svarbus aspektas – **regioninis netolygumas.** Pavyzdžiui, dar 2024 m. ne visos savivaldybės teikė lietuvių kalbos mokymo paslaugas.³¹ Šiuo metu daugelio jų interneto puslapiuose skelbiama informacija apie pamokas, visgi, kaip matyti, pasiūla ir pasirinkimas dėl ugdymo vietų pasiekiamumo, palyginti su didžiaisiais miestais, yra itin riboti. **Kita vertus, ne didmiesčių teritorijose telkiasi mažesnės užsieniečių bendruomenės.**

Užsieniečių kalbinės integracijos procese įvairiais lygmenimis veikia daug subjektų, tačiau mokymų prieinamumas, ypač nemokamų, išlieka ribotas – labiausiai dėl informacijos apie pasiūlą fragmentiškumo. Bendra sistema, leidžianti koordinuotai nustatyti užsieniečių kalbinės integracijos poreikius, stebėti jų užtikrinimą ir planuoti realią kursų paklausą, kuriama vangiai, o kontrolės ir kalbinio pasiruošimo lygio nustatymo mechanizmai apskritai stokoja diskusijų. Vis dėlto pastaraisiais metais, augant poreikiui, stebimas nuoseklus lietuvių kalbos kursų pasiūlos kitakalbiams gausėjimas.

²⁸ Malinauskaitė, G. (2026 m. rugpjūčio 13 d.). Užsieniečiams lietuvių kalbos mokymasis gali apkarsti: ne visi patenka į nemokamus kursus. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/svietimas/45/2949455/uzsienieciams-lietuviu-kalbos-mokymasis-gali-apkarsti-ne-visi-patenka-i-nemokamus-kursus?srsltid=AU7gw4Vt7JM5dPmyP1qh0LWZJO-ohr1SRmYw7ASn9ALpLLPbPCw034IH>

²⁹ Kultūros ministerija kuria platformą užsieniečių integracijai, plečia kalbos kursų tinklą. (2026 m. birželio 8 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/2954086/kulturos-ministerija-kuria-platforma-uzsienieciu-integracijai-plecia-kalbos-kursu-tinkla?srsltid=AU7gw4UmVOUIYpcZlzMajhRwCjCRozbbjFOrhAWprUuVwbYBeGtrX9d>

³⁰ Kurk Lietuvai. (n. d.). Veiksmingos kalbinės ir sociokultūrinės integracijos užsieniečiams sistemos kūrimas. Prieiga per internetą: <https://www.kurk.lt/projektai/veiksmingos-kalbines-ir-sociokulturines-integracijos-uzsienieciams-sistemos-kurimas>

³¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2024 m. spalio 11 d.). Daugėja besimokančių lietuvių kalbos užsieniečių. Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/daugeja-besimokanciu-lietuviu-kalbos-uzsienieciu/>

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Požiūris į rusų kalbos vartojimą viešųjų paslaugų srityje vis labiau siejamas su valstybinės kalbos prioritetu, užsieniečių integracija, Rusijos agresijos ir nacionalinio saugumo aspektais. Tarpinė bendravimo priemonė ji ne tik rusų tautybės žmonėms, bet ir imigrantams, ypač iš Vidurinės Azijos šalių. Todėl rusų kalbos vaidmens viešajame gyvenime negalima sieti vien su rusų tautine bendruomene – būtina įvertinti ir naujausius migracijos procesus bei jų poveikį kalbinei aplinkai. Siekiama mažinti rusų kalbos vartojimą viešojoje erdvėje, šį procesą siejant ne tik su Lietuvoje gyvenančiomis slavų bendruomenėmis, bet ir su rusiškai kalbančiais imigrantais iš įvairių šalių. Kartu stiprinamas lietuvių kalbos, kaip pagrindinės viešojo gyvenimo komunikacijos ir integracijos priemonės, vaidmuo.

2026 m. Vilniaus savivaldybės retorika dėl valstybinės kalbos funkcijų viešojoje erdvėje ėmė griežtėti. Miesto administracijos informacinėje raidoje imtas formuluoti principingas planas savivaldybės institucijose, teikiant viešąsias paslaugas, visiškai atsisakyti rusų kalbos. Šiuo sprendimu siekiama mažinti institucinį rusų kalbos prieinamumą. Visgi bendra pozicija dėl rusų kalbos vaidmens kol kas dar nesusiformavo. Vilniaus savivaldybė ir dalis aukščiausių valstybės pareigūnų akcentuoja lietuvių kalbos prioritetinę reikšmę ir būtinybę mažinti rusų kalbos vartojimą, o kitos institucijos, politikai liberalesnį požiūrį grindžia paslaugų prieinamumo ir praktiniais klientų aptarnavimo argumentais. Trečiuoju atveju, kai siūloma atsižvelgti į konkrečią situaciją, nusveria pragmatizmas. Tiek institucijų, tiek pareigūnų pozicijų išsiskyrimas atskleidžia esant įtampų tarp siekio stiprinti valstybinės kalbos vartojimą ir poreikio užtikrinti viešųjų paslaugų prieinamumą skirtingomis kalbomis.

Nepaisant diskusijų ir nuogąstavimų, Vilniaus savivaldybės sprendimas mažinti rusų kalbos vartojimą viešųjų paslaugų srityje nėra atsietas nuo sisteminių pokyčių ir valstybiniu lygmeniu. 2026 m. įsigalioję reikalavimai aptarnavimo srityje lietuvių kalbą įtvirtino kaip pagrindinę bendravimo su klientais kalbą, o šį poslinkį galima traktuoti kaip teisinį pagrindą nuosekliau stiprinti valstybinės kalbos vartojimą viešajame gyvenime. Aktualu, kiek veiksmingai šie reikalavimai įgyvendinami praktikoje. Valstybinės kalbos įstatymo pakeitimu siekta sustiprinti valstybinės kalbos vartojimą paslaugų sferoje ir užtikrinti gyventojų teisę būti aptarnaujamiems lietuvių kalba. Vis dėlto pirmieji mėnesiai, kai prievolė taikoma, parodė, kad vien teisinio įpareigojimo nepakanka. Praktikoje vis dar pasitaiko atvejų, kai paslaugos teikėjai arba nesilaiko įstatymo, arba bando jį apeiti. Tad šiuo metu pagrindinis iššūkis – ne tiek teisinis reguliavimas, o efektyvus jo įgyvendinimas ir atidesnė kontrolė.

Tikslinga pažvelgti, kokios realios galimybės užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos yra sudaromos ir ar jos atitinka augantį kalbos mokėjimo poreikį. Sėkmingas šia kryptimi formuojamos kalbos politikos įgyvendinimas itin priklauso nuo mokymų pasiūlos, finansinio prieinamumo ir į skirtingus poreikius orientuotų mokymosi galimybių. Užsieniečių kalbinės integracijos procese įvairiais lygmenimis veikia daug subjektų, tačiau mokymų prieinamumas, ypač nemokamų, išlieka ribotas – labiausiai dėl informacijos apie pasiūlą fragmentiškumo. Bendra sistema, leidžianti koordinuotai nustatyti užsieniečių

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

kalbinės integracijos poreikius, stebėti jų užtikrinimą ir planuoti realią kursų paklausą, kuriama vangiai, o kontrolės ir kalbinio pasiruošimo lygio nustatymo mechanizmai apskritai stokoja diskusijų. Vis dėlto pastaraisiais metais, augant poreikiui, stebimas nuoseklus lietuvių kalbos kursų kitakalbiams gausėjimas.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Dėl geopolitinio konteksto, migracijos tendencijų ir kalbos politikos pokyčių rusų kalbos statusas viešajame gyvenime palaipsniui kinta, o jos vartojimo klausimas vis dažniau siejamas ne tik su istoriškai susiformavusia rusakalbe visuomenės dalimi, bet ir su didėjančia imigracija bei užsieniečių integracija. Kaip sovietmečiu importuota komunikacijos priemonė rusų kalba oficialiajame gyvenime dabartinių Lietuvos geografinių veiksnių ir nacionalinio saugumo fone tampa vis labiau nepageidaujama. Todėl griežtesni reikalavimai įtvirtinti teisiškai – Valstybinės kalbos įstatyme, bet juridinis reikalavimas ne visada virsta realia kalbos praktikos kaita.
- Griežtėjant lietuvių kalbos vartojimo reikalavimams viešajame gyvenime ir darbo rinkoje, kai akcentuojamos Lietuvos gyventojų lingvistinės teisės, kalbos mokėjimas tampa ne tik integracijos priemone, bet ir praktine būtinybe daugeliui užsieniečių, todėl reikalavimų įgyvendinimas turi būti siejamas su pakankamomis ir prieinamomis kalbos mokymosi galimybėmis. Vien kursų organizavimo faktas savaime neparodo, ar jų pasiūla yra subalansuota. Tai geriausiai iliustruoja Vilniaus miesto pavyzdys, kai vietos į kursus užsipildo dar nepasibaigus registracijai. Kita vertus, mokymų užbaigimas negarantuoja, kad bus išlaikytas kvalifikacinis lietuvių kalbos egzaminas. Taigi svarbu užtikrinti ne tik formalų dalyvavimą kursuose, bet ir turinio, trukmės bei metodų atitiktį besimokančiųjų poreikiams bei siekiamam kalbos mokėjimo lygiui įgyti.
- Galima teigti, kad lietuvių kalbos mokymosi galimybės Lietuvoje užsieniečiams yra įvairios ir nuosekliai plečiamos, vis dėlto dar trūksta susistemintų duomenų realiam poreikiui įvertinti, taip pat sklandesnio tarpinstitucinio susitarimo, ypač politiniu lygmeniu, todėl kalbinės integracijos politika išlieka fragmentiška, raidos stadijoje. Apskritai dėmesys atkreipiamas į vietinių rusakalbių ir atvykstančiųjų komunikavimą rusų kalba, tačiau viešajame diskurse daugiau dėmesio skiriama problematikai, susijusiai su poreikiu aptarnavimo srityje dirbantiems imigrantams kalbėti lietuviškai. O vietiniai kitakalbiai dažnai pamiršami. Be išvardytųjų faktorių, sėkmingam šalies kalbos mokymuisi reikšmingą įtaką daro motyvacija, visuomenės nuostatos, darbo ir neformali aplinka, aiškūs reikalavimai, individualūs poreikiai ir t. t.